

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus Aliqui De Examine Conscientiæ Generali Quotidiano Secundum Doctrinam S. P. N. Ignatii In Libello Exercitiorum

Palma, Luis de la

Coloniae, 1701

cap. 4. De tertio puncto examinis, sive inquisitione peccatorum: & de vitio
circa hoc punctum, per defectum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51909](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51909)

CAPUT IV.

De tertio Puncto Examinis, sive Inquisitione peccatorum: & de vitio circa hoc Punctum per defectum.

Sequitur punctum, à quo nomen habet hoc exercitium, quodque ejus substantia ac veluti corpus est, scilicet, discussio peccatorum illius diei: nisi seduli hîc sumus, destituimur fructu sperato. De discussionis hujus objecto, sive de rebus quæ examinandæ veniunt, sive de ratione quâ peccata ordinaria cogitationum, verborum, & operum ad certa quædam capita reduci possunt, nunc quidem sermo non est: erit Tractatu sequenti, ubi de materia hujus Examinis. Formam ejus hîc versamus, atque ea pertractamus, quæ inquisitioni huic vel obsunt, vel profunt.

Tria sunt, ut præcedenti capite dicebamus, quæ cordis sinum excutienti negotium faceffunt. Primum est absentia lucis, quæ requiritur in intellectu,

it, ut
ervire
enig-
nefi-
s hoc
jesta-
ani-
erita-
quâ
ine a-
itiam
eram

A-

tu, ut sibi quisque præfigat normam rectam, sive legem certam & regulam agendorum. Alterum amor proprius, qui prohibet ne culpis nostris pondus demus & gravitatem, quam in se habent. Tertium distractio sensuum, quæ impedit attentionem, & memoriam divertit ad alia: unde fit, ut declinet homo ea intueri quæ intra se sunt, & vagetur extra se. Ex tribus his capitibus in hoc Examine oriri solent vitia duo sibi mutuo adversaria: alterum ex defectu, alterum ex excessu. Vitium ex defectu illorum est, qui revera se non excutiunt, sive quia huic exercitio tempus certum stabileque non fixerunt; sive quia tempus quod præfixerunt, exercitiis aliis pietatis, vel alterius generis cogitationibus consumunt. Non stimulantur ad inquirendum, quia nihil inveniunt: certum tamen est, nihil invenire, quia non inquirent. Alii qui vitio contrario per excessum laborant, toti sunt in hoc opere, & cum anxietate immoderata, atque nimia perturbatione animi sua omnia recognoscunt. Utrumque
hoc

hoc vitium ex uno eodemque amoris
 proprii fonte scaturit. Primi quidem
 ex amore sui declinant peccatorum suo-
 rum conspectum: posteriores verò ex
 principio eodem horrent erratorum
 poenas, utque illas evitent timore per-
 celluntur ubi nullus est timor; & scru-
 tantur intima, ut culpas inveniant, etiam
 ubi non sunt. Si in examine non de-
 prehendant farraginem delictorum,
 seipsos torquent, & in extremas redi-
 guntur angustias. Suspiciantur de opere
 malo, quod ne quidem in mentem
 venit: liquidèque sibi adscribunt, quod
 nullatenus perpetrarunt: atque ex his
 ipsis scrupulis scrupuli pullulant alii
 atque alii. Dumque ex una parte per-
 suasum habent circumferre se conscien-
 tiam oneratam peccatis, & ex altera
 cæcos esse se qui delicta sua non videant:
 lancinant seipsos, excruciantque cor
 suum dolore noxarum magno, & fructu
 exiguo. Contingit utriusque id quod
 peregrinantibus, qui aberrant à via
 rectâ, quam ignorant. Horum enim
 aliqui humi consident, neque student
 iter

iter profequi: aliqui se fatigant, percurruntque montes & valles, neque tamen hilum proficiunt. Amor proprius illis persuadet quietem, ne contendant frustra, atque operam perdant; his laborem iudefessum, ne traducant noctem sub dio. Utrumque oritur ex ignorantia viæ certæ. Idem profus evenit in re, quam agimus. Qui destituuntur legibus certis & regulis ad hoc opus determinatis, partim ab examine abstinent, partim cruciabili modo excedunt. Utrique errant damno suo gravissimo, siquidem ad profectum suum spiritualem aspirant.

Primis illis, qui per defectum peccant, proderit haud parum, attendere ad verba S. Patris nostri, qui tria postulat in hoc puncto. I. *Rationem ab anima nostra exigere.* II. *Per horas singulas ex quo surreximus vestigando: & primò quidem circa cogitationem, deinde circa loquelam atque operationem.* III. *Eodem ordine quo in examine particulari traditum est.* Hæc tria, inquam, si serventur, conferent plurimum, tum
ut

ut superentur difficultates supra memorata; tum in primis ut excutiat vitium, quod oritur ex defectu. Verbum enim illud, *rationem exigere ab animâ suâ*, virtutis magnæ est, ut homo animo humili & demisso vivat, tamquam vitæ rationem aliquando redditurus, atque intra seipsum habens qui illam exigat. Etenim, *rationem exigere*, jurisdictionis vocabulum est, quam agnoscere reformidant, quibus peccandi libertas placet. Juxta illud Jobi: (a) *Vir vanus in superbiam erigitur, & tamquam pullum onagri se liberum natum putat.* In quæ verba Gregorius. (b) „ Fit „ plerumque ut anima pravis desideriis „ serviens, à jugo se divini timoris „ excutiat, & quasi in malorum per- „ petratione jam libera, omne quod „ voluptas suggerit implere contendat. Quisque igitur sibi persuasum habeat, pollere se jurisdictione in seipsum: neque aliter vitam instituat, quam rationem aliquando exactam Deo daturus, & ne rationis hujus dein reddendæ oblivio

(a) Job. 11, 12. (b) 10. Moral. 10.

vio subeat, jam nunc sollicitus sit ut
quotidie illam exigat à seipso.

Hoc posito, rationem reddendam
esse: supponendum ulterius veluti in-
dubitatum, neque rationem ullam
posse dari, neque exigi, nisi cum re-
spectu ad regulam certam & determina-
tam, ad quam rationis æquitas appen-
denda sit. Ut, si ratio danda sit expen-
sorum, necesse est pecuniarum summam
certam & determinatam illi concreditam
fuisse, cui dare rationem incumbit:
cum his enim pecuniis tamquam regulâ
commensuranda hæc ratio est. Si vitæ
vel actionum danda ratio est, qualem
exigit iudex à reo: oportet dari legem
vel leges certas & determinatas, ad quas
tum accusatio, tum sententia ipsa respi-
ciant. Eodem prorsus modo nequit
homo rationem exigere ab anima sua,
nisi hanc referendo ad legem vel leges
certas, secundum quas ipse se accuset,
& in se sententiam ferat. Momenti-
summi doctrina hæc est: utpote à qua
pendeat magna ex parte profectus omnis
spiritualis. Propterea verissimè Tho-
mas

mas

sit ut
 ndam
 ti in-
 allam
 m re-
 nina-
 open-
 pen-
 mam
 litam
 abit :
 regulâ
 vitæ
 alem
 gem
 quas
 espi-
 equit
 sua,
 eges
 aset,
 nenti
 qua
 nnis
 Tho-
 mas

mas à Kempis (a) *Secundum propositum
 nostrum cursus profectus nostri.* Propo-
 situm, quod nobis formamus, lex &
 regula nostra est. Et quo perfectius
 fuerit hoc propositum, eo perfectio-
 res esse actiones nostras necesse est: ut-
 pote, quæ conformes esse debeant huic
 legi. Qui nihil proposuerit, nihil
 inveniet quod examinet: qui perfectiora
 proposuerit, in examine deteget defec-
 tus minores. Sicut enim latomum,
 aptantem lapidem, fugit, minusne an
 plus refecandum sit, nisi applicet regu-
 lam: ita se examinantem latet, an pec-
 caverit nec ne, nisi applicet actiones
 suas proposito sive legi, quam sibi præ-
 fixit. Ad eò ut examen non sit aliud,
 quam secundum regulam præstitutam
 metiri opera diei cum propositis matu-
 tinis. Si non aliud proposuimus, quam
 evitare mortalia: examen præter mor-
 talia nihil inveniet. Si præterea con-
 stituimus hæc & illa venialia declinare:
 de his etiam arguet conscientia in exa-
 mine. Idem erit de imperfectionibus,
 quan-

(a) *lib. I. cap. 19. n. 2.*

quantumvis exiguis. Proin attendat unusquisque quoulsque extenderit propositum suum, circa modum orandi, circa sacrificium Missæ, Officium divinum, discursus familiares, mensam, animi relaxationes, &c. Mensura enim propositi, mensura erit profectûs. Piscatores piscibus minoribus venandis intenti, retibus utuntur constrictioribus: rariora enim retia solos pisces majores capiunt. Aptanda sunt proposita vitiis, quæ emendare intendimus. Sunt qui proposita formant adeo laxa, ut vix sufficiant ad salutem. Istiusmodi retibus solæ ferè balenæ captantur: neque enim serviet hoc examen, nisi ut peccata gravia foetidaque deprehendant, cetera enim conscientiam illorum non pungunt. Quisquis igitur apud se constituit, vel medio die, vel vesperi, à se exigere rationem: fixum habeat quando diem orditur sibi ipsi legem aptam certamque præscribere. Juxta illud ejusdem à Kempis: (a) *Mane propone, vesperi discute mores tuos.* Sic vincitur
 difficultas

(a) *Ibidem num. 4.*

difficultas prima, quæ nascitur in intellectu. Quicumque enim legem sibi fixerit certam, sigillatimque proposuerit circa cogitationes, verba & opera: lucem & claritatem afferet rationibus, quando illas à se exegerit, excessumque & defectum facile observaturus est.

Remedium jam propositum ad lucem intellectûs ingentem, insignemque in cognitione sui profectum sufficeret: si nullum ab amore proprio poneretur impedimentum. Verum adversarius ille non patitur, æquos nos esse iudices animi nostri. Ah utinam examinaremus nos ipsos sine dissimulatione, sine involucris, sine adulatione: velumque procul removeremus ab oculis, quod amor proprius objicit, cum intuitum interiorem excæcat, & pervertit iudicium rationis! Amoris hujus vitio sæpissimè fit, ut dum in cordis secreto nos ipsos accusamus, simul etiam excusemus: dum reprehendimus, simul adulemur: dum castigamus, simul palpemus: idque etiam in defectibus clarè cognitis perspectisque.

spectis que. Hinc fit etiam, ut indignemur, si iudicium quod de nobis ipsi tulimus, aliorum iudicio confirmetur: neque enim tales haberi volumus, quales revera sumus, qualesque novimus esse nos. Propterea protinus evanescit iudicium jam ante à nobis ipsis latum, aliosque nos censemus quam sumus: neque jam nos ipsos novimus, quando iis adhæremus quæ de nobis alii credunt, qui minimè nos noverunt, Error hic accrescit non parum, ex eo quod indulgeamus & obsequamur affectibus malis. Hi enim, dum non corriguntur, sese occultant: dumque non apparent, persuadent se non adesse. Cæcitatibus hujus ab amore proprio progenitæ remedium efficacissimum est, certare viriliter adversus vitium, quod aperte liquidèque perspiciamus. Exemplo sit: silentium rigidum sibi indicat garrulus fabulator: deprimere se ubivis studeat, qui corde inflato est: mansuetudini incumbat iracundus, &c. Posteaquam enim id ferventer inceperis, experiere protinus & veluti manu continges vim affectuum

affectuum depravatorum & vitiorum
 tuorum: quæ (donèc deerat hoc duel-
 lum) consopita, & veluti mortua vide-
 bantur, ac propterea nequè apparebant,
 nequè sentiebantur: jam apparent &
 sentiuntur. Experimur vitiorum im-
 petum, quandò illorum imperiis relucta-
 mur. Qui enim luctatur, lapsum quem-
 libet ictumque minimum persentiscit:
 qui non luctatur, sinè sensu cadit &
 vulneratur. Rectè ex antiquis Patri-
 bus quidam: Dum patet janua, quili-
 bet ingreditur, nemine sentiente: non
 sic, quandò ostium obseratum est. Hoc
 ipsum ait cordi nostro accidere: paten-
 te enim janua cordis, intrare vitia &
 desideria prava, cordis domino igno-
 rante. Hoc certamen igitur aperit ocu-
 los mentis, ut erratorum numerus &
 gravitas intelligatur. Sicut enim amor
 proprius per conflictus hujus horrorem
 nos excæcat, ne culpas cognoscamus:
 ita superatâ hâc amoris proprii repu-
 gnantiâ, initoque adversus culpas con-
 flictu, ad illarum notitiam facile per-
 venit. Bellum enim hoc virtutis tan-

C

tæ

indig-
 nis ipsi
 netur:
 qua-
 vimus
 nescit
 atum,
 imus:
 ando
 dunt,
 or hic
 ndul-
 malis.
 , sefe
 rent,
 citatis
 æ re-
 ertare
 pertè
 o fit:
 rulus
 ideat,
 ni in-
 quam
 riere
 vim
 uum

tæ efficaciam est: ut quantumvis ratio
 per amorem proprium sopita sit, non
 possit jam non excitari à somno, & de-
 duci ad sensum. Hoc remedium for-
 talsè suggerit S. Pater, cum ait: *Per ho-
 ras singulas vestigando, eodem ordine
 quo in examine particulari traditum est.*
 In particulari examine, ut suo loco
 debetur, veluti bellum inicitur ad verum
 vitium, ut extirpetur: propterea quod
 præscribitur, ut errorum numerus in-
 quiratur, & annotetur, procurandum
 ut hic numerus diminuatur in dies. See
 de his alibi. Alteram etiam methodum
 ad eludendas amoris proprii versutias su-
 peraddere possumus, valde efficacem
 multumque usurpatam à Sanctis, hanc
 scilicet: Non gratanter dumtaxat ac-
 mittere monita aliorum, verum etiam
 orare atque urgere ut candidè moneant.
 Tantò enim alter, qui sententiam de
 me pronuntiat, veritati propior est
 quantò remotior ab affectibus, qui ju-
 dicio rectum excæcant: dumque alii
 idem affirmant, quod in me ipse expe-
 rior, tum deniquè huic judicio meo
 firmitè adhærebo.

Su

Supereſt difficultas à diſtractionibus ſenſuum, & evagatione cogitationum. Eſſi huic malo non parùm illa medeantur, quæ de propoſitis legibusque certis ſibi præfigendis jam dicta ſunt, utpotè quæ ſingularem in examine attentionem conciliant, præcipuè ſi de horâ in horam revocentur ſingula ad iudicium: juverit tamèn monere quantum conferat ad vitam, ſivè ſecundùm vitæ Religioſæ, ſive ſecundùm prudentiæ benè Chriſtianæ dictamen ritè inſtituendam, omnes diei horas in officia certa diſtributas habere, & actiones omnes tempore determinato peragere. Ut adeò dies noſtri & hebdomades typographia quædam ſint, in quâ omnes ſingulæque paginæ archetypon referunt. Confert id plurimùm ad lucroſam uſuram temporis, ad accommodam actionum conſonantiam, ad affectuum perverſorum frænnum, ad cordis æqualitatem, ad ſerenitatem quietemque ſpiritus, & ad alia plura, quæ experientia docebit. Sed in primis adjumento eximio eſt hæc methodus, ut in examine

mox occurrant errata, quæ indagamus. Atque hoc præ tendit S. Pater, dum requirit, ut peccata *per horas singulas* vestigemus, circa cogitationem, loquelam, & operationem. Supponit enim hæc doctrina, actionibus nostris ordine aliquo convenienti suas horas & tempora designata esse: sic enim facilius excutimus singulas. Quemadmodum dum chartam quamdam quærimus inter plurimas, facili negotio illam adsequimur, quando suis locis & scriniis omnia locata sunt; contra verò difficultatem summam incurrimus, si sua deque singula confusa jaceant: sic etiam in actionibus benè ordinatis facillime deprehendimus, & factum, & factum modum, ceteraque adjuncta: & an hodiernus dies melior, quam hesternus. Qui verò sua temerè, & veluti fortuito facit, quomodo inveniet quæ inquirat? Ne quidem illi ipsi notum est quid egerit, vel quomodo egerit. *Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi conruant,* inquit Salomon. (a)

(a) Prov. 4, 19.

po
 tia
 Qu
 ge
 plo
 rit
 be
 sta
 co
 bu
 cer
 eg

Hæc ergò sunt quæ adjumento esse possunt languentibus, qui conscientiam non examinant, defectu materiæ. Quis enim adeò cæcus sit, qui ubi leges certas & determinatas sibi præscripserit, non videat, utrum illas violaverit, nec ne? Quis tam excors, qui rebellionem affectuum non sentiat, ubi statuerit cum illis tamquàm adversariis congredi? Quis tam distractis sensibus, ut non facilè illos colligat, si certis horis & temporibus sua omnia egerit?

